

Geopolitika hibernacije

Situacionistička internacionala

1962.

„Ravnoteža straha“ između dve rivalske grupe država – danas najvidljivijih osnovnih aspekata globalne politike – takođe je i ravnoteža rezignacije: rezignacije svakog od suparnika pred trajnim postojanjem onog drugog; a unutar njihovih granica, rezignacije ljudi pred sudbinom koja je toliko van njihove kontrole, da je samo postojanje na ovoj planeti postalo neizvesno, jer zavisi još samo od mudrosti i umeća nedokučivih stratega. To povratno pojačava opštu rezignaciju pred postojećim poretkom, pred koegzistirajućim oligarhijama eksperata zaduženih za organizaciju takve sudbine. Ta vlast pronalazi dodatnu prednost u takvoj ravnoteži, pošto ona olakšava rapidnu likvidaciju svakog izvornog oslobađajućeg iskustva, koje se rađa na marginama njihovih sistema, posebno u današnjim previranjima u nerazvijenim zemljama. Isti metod neutralizacije jedne pretnje drugom – bez obzira ko u svakom pojedinačnom slučaju igra ulogu pobjedničkog spasitelja – uočava se u slamanju revolucionarnog impulsa u Kongu slanjem vojne misije UN (dva dana posle njenog dolaska, početkom jula 1960, trupe iz Gane, koje su prve došle na teren, iskorišćene su za slamanje štrajka transportnih radnika u Leopoldsvilu), kao i na Kubi, uspostavljanjem jednopartijskog sistema (u martu 1962, general Lister, čija je uloga u suzbijanju španske revolucije dobro poznata, postavljen je za pomoćnika šefa Generalštaba kubanske vojske).

U stvarnosti, dva tabora se zapravo ne spremaju za rat, već za beskonačno održavanje te ravnoteže, koja odražava unutrašnju stabilnost njihove vlasti. Podrazumeva se da to održavanje znači ogromnu mobilizaciju resursa, pošto je njegov glavni zadatak stalna eskalacija spektakla mogućeg rata. Tako Bari Komoner, šef naučnog komiteta kojem je vlada SAD naložila da proceni razmere destrukcije koja bi usledila u slučaju termonuklearnog rata, objavio da bi u prvom satu poginulo 80 miliona ljudi, dok preživeli ne bi mogli da se nadaju normalnom životu posle rata. Šef Generalštaba, koji u svojim projekcijama barata samo *megatelima* (jedno megatelo = milion leševa), priznao je nemogućnost procene za period duži od pola dana rata, jer ne postoje eksperimentalni pokazatelji za bilo kakvu smislenu procenu na tom nivou destrukcije. Prema Nikolasu Višnjiju (*Le Monde*, od 5. januara 1962), jedna ekstremna frakcija stratega koji razvijaju američku vojnu doktrinu, otišla je toliko daleko da tvrdi kako bi „najbolje sredstvo odvratanja bilo posedovanje ogromne podzemne termonuklearne bombe. Ako neprijatelj napadne, bomba bi eksplodirala i raznela celu planetu.“

Teoretičari „Sistema Sudnjeg dana“ svakako su pronašli krajnje oružje za nametanje potčinjenosti; oni su prvi kojima je uspelo da odbijanje istorije prevedu u precizne tehnološke sile. Ali, rigidna logika tih doktrina odgovara samo jednom aspektu protivrečne potrebe ovog društva za otuđenjem, čiji je stalni cilj da spreči ljude da žive, dok im u isto vreme organizuje preživljavanje (razlika između koncepta života i preživljavanja objašnjena je u tekstu Raula Vanegema, *Banalités de base*, iz ovog broja SI; u ovoj zbirci, u odlomcima iz *Rasprave o svakodnevnom životu*; prim. prev.) Na taj način, Sistem Sudnjeg dana, kroz svoj prezir prema preživljavanju – koje je još uvek obavezni uslov za sadašnju i buduću eksploataciju ljudskog rada – zapravo igra ulogu poslednjeg utočišta vladajućih birokratija, kao sumanutih dokaz njihove ozbiljnosti. Ali, da bi bio efikasan u nametanju potčinjavanja, spektakl rata mora proširiti svoj domen na organizaciju sadašnje mirnodopske egzistencije, kojoj se u isto vreme prilagođava.

U tom pogledu, izuzetna ekspanzija atomskih skloništa tokom 1961. sigurno označava prekretnicu Hladnog rata, kvalitativni skok, na koji će se jednog dana gledati kao na ključni događaj u nastanku kibernetičkog totalitarnog društva na globalnom nivou. Ekspanzija je počela u SAD, gde je Kenedi, u svom obraćanju naciji prošlog januara, već mogao da uveri Kongres: „Prvi nacionalni program za izgradnju atomskih skloništa već je započeo, tako što je utvrdio, obeležio i obezbedio 50 miliona prostora; apelujem da odobrite federalna sredstva za izgradnju javnih atomskih skloništa u školama, bolnicama i sličnim centrima.“

Ta državno kontrolisana organizacija preživljavanja naglo se širi, manje ili više skriveno, na ostale najvažnije zemlje iz oba bloka. Na primer, Zapadna Nemačka se prvo pobrinula za preživljavanje

kancelara Adenauera i njegovog tima (otkrivanje tog plana dovelo je do nasilnog zauzimanja prostora minhenskog časopisa *Quick*). U Švedskoj i Švajcarskoj u toku je izgradnja kolektivnih skloništa unutar planina, gde će radnici biti sahranjeni zajedno sa svojim fabrikama, da bi nesmetano nastavili s proizvodnjom, sve do velikog finala predviđenog Sistemom Sudnjeg dana. Ali, glavna baza politike civilne zaštite su SAD, gde se pojavio veliki broj kompanija koje reklamiraju i grade bezbrojna pojedinačna skloništa, kao privatne posede koji će obezbediti opstanak svake porodice. ⁽¹⁾ Ta nova moda donosi i novo tumačenje religioznog morala: neka sveštena lica tvrde da će dužnost pojedinca biti da na svaki način, čak i uz pomoć oružja, zabrani pristup u sklonište prijateljima ili strancima, ako želi da zaštiti svoju porodicu. Moral se mora prilagoditi tom procesu intenziviranja terora udobnosti, koji podvlači svaki javni istup modernog kapitalizma. Već sada je teško, pred očima sopstvene porodice ili suseda, ako se ne poseduje najnoviji model nekog automobila, koji se za određenu platu može kupiti na kredit (nivo ličnih primanja se prepoznaje i u američkom tipu stambene izgradnje, jer od tog nivoa zavisi i lokacija stanova). Biće još teže podneti nemogućnost garantovanja porodičnog *statusa preživljavanja*, kada se ta nova roba pojavi na tržištu.

Generalno se procenjuje da je u SAD, posle 1955, relativno zasićenje potražnje za „potrošnim dobrima“ dovelo do opadanja potrošačkog impulsa neophodnog za ekonomsku ekspanziju. Odatle džinovski talas pomame za pomodnim aparatima svih vrsta, koji pokazuje koliko je lako manipulirati razvojem u sektoru polutrajnih dobara. Sa izgradnjom skloništa i predvidljivim razvojem ponude pratećih proizvoda, sva oprema za život na površini moraće biti duplirana za potrebe novog, dupliranog života pod zemljom. To investiranje u podzemne slojeve, koje društvo obilja tek treba da istraži, podstiče prodaju kako onih polutrajnih dobara koja se već koriste na površini (kao u slučaju naglog povećanja prodaje konzervirane hrane, koja će u skloništima biti potrebna u velikim količinama), tako i nove opreme, kao što su plastične vreće za tela onih koji umru u skloništima i koja će, naravno, morati da ostanu tamo zajedno s preživelim.

Jasno je da ta pojedinačna (i već tako raširena) skloništa neće moći da funkcionišu, makar samo zbog jednog tako krupnog tehničkog previda, kao što je nemogućnost nezavisnog snabdevanja kiseonikom; kao i da čak i najsavršenija kolektivna skloništa ne pružaju ni najmanju šansu za preživljavanje u slučaju da zaista, slučajno, dođe do opšteg termonuklearnog rata. Ali, kao i u svakom reketu, „zaštita“ je ovde samo izgovor. Prava svrha skloništa je da se isproba – i tako pojača – ljudska sklonost ka potčinjavanju i da se njome manipuliše u korist vladajućeg društva. Skloništa, kao nova potrošna roba društva obilja, dokazuju bolje nego bilo koja prethodna roba da se ljudi mogu naterati da zadovoljavaju izrazito veštačke potrebe, koje svakako „ostaju potrebe, a da nikada nisu bile želje“ (videti *Nacrt jedinstvenog revolucionarnog programa*) i koje to nikada neće ni postati. Moć ovog društva, njegovog ogromnog automatizovanog duha, može se meriti tim ekstremnim primerom. Ako ovaj sistem jednog dana otvoreno prizna kako diktira tako prazno i beznadežno postojanje da bi najbolje rešenje za svako ga bilo da se obesi, opet bi mu uspelo da pokrene zdrav i unosan posao proizvodnje standardizovanih omći. Ali, bez obzira na svo kapitalističko obilje, koncept preživljavanja znači *samoubistvo na rate, svakodneвно* odricanje od života. Mreža skloništa – koja treba da se koristi već sada, a ne u slučaju rata – predstavlja bizarni karikaturalni prikaz postojanja u uslovima usavršenog birokratskog kapitalizma. Neohrišćanstvo je oživelo svoj ideal odricanja s novom poniznošću, savršeno kompatibilnom s novim zamahom industrije. Svet skloništa se predstavlja kao *klimatizovana dolina suza*. Koalicija menadžera i popova svih fela pronaći će način da se složi oko jedinstvenog programa: masovne hipnoze, uz mali dodatak superpotrošnje.

¹Indikativni su i nazivi američkih privatnih kompanija za izgradnju atomskih skloništa: *Skloništa Mir u duši* (Teksas), *Američka korporacija za proizvodnju opreme za preživljavanje* (Merilend), *Skloništa Lisičja jazbina* (Kalifornija) i *Sigurna pčelica* (Ohajo).

Preživljavanje, kao suprotnost životu, iako retko gde tako jasno izabrano kao u slučaju kupaca atomskih skloništa iz 1961, vreba na svim nivoima borbe protiv otuđenja. Ono je prisutno i u starom konceptu umetnosti, koji je naglašavao preživljavanje nečijeg dela, kao priznanje odricanja od života – umetnosti kao izgovora i utehe (posebno u epohi buržoaske estetike, te svetovne zamene za religioznu onostranost). A sreće se i na nivou najelementarnijih potreba, za hranom i skloništem, zajedno sa „ucenom korisnošću“, raskrinkanoj u *Osnovnom programu Biroa za unitarni urbanizam* (SI br. 6), učenom koja odbacuje svaku ljudsku kritiku okruženja, „pozivajući se na jednostavan argument da je svakome potreban krov nad glavom.“

Novo okruženje, koje sada poprima oblik, s razvojem velikih stambenih kompleksa, ne razlikuje se mnogo od arhitekture atomskih skloništa; ono predstavlja samo manje razvijeni nivo te vrste arhitekture. (Ta dva oblika su tesno povezana, a direktan prelaz s jednog na drugi je već nagovešten: prvi primer u Francuskoj je izgradnja naselja u Nici, čiji je podrumski deo dizajniran kao atomsko sklonište za stanare.) Površinska organizacija prostora po uzoru na koncentracione logore danas predstavlja normalno stanje za društvo koje se upravo rađa; njegova zbijena podzemna verzija nije samo patološki eksces. Ta podzemna bolest otkriva pravu prirodu „zdravlja“ koje vlada na površini. Urbanizam očaja naglo uspostavlja dominaciju nad površinom, ne samo u najvažnijim urbanim centrima u SAD, već i u manje razvijenim evropskim zemljama, ali, na primer, i u neokolonijalnom Alžiru, gde je najavljen „Konstantinov plan“. Krajem 1961, izrađena je prva verzija francuskog nacionalnog plana teritorijalnog razvoja (čija je formulacija kasnije nešto ublažena), gde se u poglavlju posvećenom Parizu jadikuje zbog „tvrdoglavog insistiranja neaktivne populacije da živi u prestonici“, uprkos tvrdnjama autora izveštaja – ovlašćenih eksperata za sreću i praktična rešenja – da bi taj segment populacije „mogao mnogo prijatnije živeti i van Pariza“. Zato predlažu hitno uklanjanje ometajućih iracionalnosti, pomoću zakonskih mera za „sistematsko obeshrabrivanje te neaktivne populacije da i dalje živi u Parizu.“

Pošto se najkorisnija aktivnost u ovom društvu očigledno sastoji u sistematskom obeshrabrivanju takvih planova i njihovih menadžera (sve do tačke njihovog potpunog uklanjanja) i pošto su oni te opasnosti mnogo svesniji nego drogirane mase nižih izvršilaca, planeri hitro podižu svoje bedeme u svim modernim planovima teritorijalne organizacije. Planiranje skloništa za stanovništvo, bilo u obliku normalnih stambenih zgrada ili u „raskošnijoj“ formi porodičnih grobnica za preventivno stanovanje, zapravo služi kao sklonište za vlast sâmiplanera. Vladari koji kontrolišu arhitekturno utamničenje i izolaciju svojih podanika takođe znaju i kako da se strateški utvrde. Osmani 20. veka se više ne zadovoljavaju time da olakšaju raspored represivnih snaga razbijanjem starih urbanih jezgara na gradske blokove sa širokim avenijama, koje je lakše držati pod kontrolom. Naime, uporedo sa raspršivanjem stanovništva po širokom prostoru novih prefabrikovanih gradova, koji oličavaju to razbijanje u *najčistijem obliku* (gde je inferiornost masa, razoružanih i lišenih sredstava komunikacije, još naglašenija naspram tehnološki sve opremljenijih policijskih snaga), oni podižu nepristupačne prestonice, u kojima vladajuća birokratija, radi veće bezbednosti, može sačinjavati celu populaciju.

Uočavaju se različite faze u razvoju tih gradova-vlada. „Vojna zona“ u Tirani je deo odsečen od grada i zaštićen vojskom; u njemu su grupisane kuće vladara Albanije, zgrada Centralnog komiteta, kao i škole, bolnice, prodavnice i rekreacioni objekti za lokalnu autokratsku elitu. Administrativni grad Rošer Noar, podignut za samo godinu dana, kao prestonica Alžira, kada je postalo jasno da se francuske vlasti više ne mogu normalno održati u velikom gradu, ima potpuno istu funkciju kao i „Vojna zona“ u Tirani, iako je podignut na otvorenom terenu. Najzad, tu je i vrhunski primer, Brazilija, birokratska prestonica i klasičan primer funkcionalističke arhitekture. Bačena kao iz aviona usred prostrane pustinje, svečano je promovisana istog časa kada je predsednika Kvardrosa zbacila vojska i kada se Brazil našao na ivici građanskog rata.

Pošto se u svemu tome otišlo prilično daleko, mnogi specijalisti počinju da kritikuju neke uznemiravajuće apsurdnosti. Razlog tome je njihov neuspeh u prepoznavaju one glavne racionalnosti – racionalnosti doslednog delirijuma – koja upravlja svim tim parcijalnim, naizgled uzgrednim apsurdnostima, kojima su njihove aktivnosti neizbežno doprinele. Tako i njihove osude postaju apsurdne, kako po formi, tako i po sredstvima. Šta reći za naivnost onih 900 profesora sa svih univerziteta i istraživačkih instituta iz oblasti Njujorka i Bostona, koji su se preko *New York Herald Tribune*, od 30. decembra 1961, svečano obratili predsedniku Kenediju i guverneru Rokfeleru – nekoliko dana pre nego što je Kenedi ponosno naredio početak izgradnje 50 miliona sklonišnih prostora – s namerom da ih ubede u pogubnost razvoja sistema „civilne zaštite“? Ili o hordama sociologa, sudija, arhitekata, policajaca, psihologa, učitelja, higijeničara, psihijataru i novinara, koji se neprekidno okupljaju na kongresima, konferencijama i komitetima svih vrsta i zahtevaju hitnu *humanizaciju* stambene izgradnje? Priča o humanizaciji stambene izgradnje je isto što i priča o humanizaciji atomskog rata – i to iz istih razloga. Skloništa ne redukuju mogućnost rata već njegovu opasnost na „ljudske dimenzije“ – „ljudske“ u modernom kapitalističkom smislu: na nivo tržišno upotrebljive, ljudske potrošnje.

Ta vrsta istraživanja eventualne humanizacije sasvim jasno podupire najefikasnije laži koje služe represiji ljudskog otpora. Dok dosada i potpuni nedostatak društvenog života daju pečat stambenoj izgradnji u predgrađima, na način neposredan i opipljiv kao što je sibirski hladni talas, neki ženski magazini sada zalaze u ta nova predgrađa da bi tamo fotografisali svoje modele i intervjuisali zadovoljne ljude. Pošto se zatupljujuće posledice takvog okruženja sreću i kod intelektualno nerazvijene dece, za njihovo loše stanje se okrivljuje prethodno odrastanje u slamovima. Najnovija reformistička teorija polaže nade u neku vrstu kulturnog centra – iako ne koristi taj izraz, da ne bi slučajno nekog uplašila. U planovima Sindikata arhitekata Sene (*Le Monde*, od 22. decembra 1961), prefabrikovani „bistro-klub“, koji će svuda predstaviti njihov humanizovani rad, opisan je kao kockasta „plastična ćelija“ (dimenzija 28 x 18 x 4 metra), sastavljena od „stalnih elemenata: *bistroa*, u kojem će se prodavati duvan i časopisi, ali ne i alkohol; ostatak prostora biće rezervisan za razne korisne aktivnosti... To bi trebalo da bude zavodljiva vitrina. Odatle estetska koncepcija i kvalitet materijala, koji će biti pažljivo oblikovani tako da i danju i noću postižu pun efekat. Igra svetlosti trebalo bi da *komunicira* sa životom bistro-kluba.“

Tako nam se, na vrlo rečit način, preporučuje otkriće koje će „olakšati društvenu integraciju na nivou koji bi evocirao duh nekog gradića.“ Ali, odsustvo alkohola neće biti toliko primetno: mladalačkim bandama u Francuskoj više nije potreban alkohol da bi ih naveo na divljanje. Francuski delinkventi su izgleda raskinuli s francuskom tradicijom masovnog alkoholizma, koja je još uvek važna za „huligane“ iz Istočnog bloka, iako još nisu došli do upotrebe marihuane ili jačih droga, kao američka omladina. Iako zaglavljani u jednom tako ispraznom prelaznom periodu, između stimulansa dva različita istorijska perioda, oni ipak ispoljavaju žestoku nasilnost prema svetu koji ovde opisujemo, kao i prema užasavajućoj perspektivi zauzimanja neke sumorne niše unutar njega. U svakom slučaju, ako ostavimo po strani faktor pobune, projekat sindikalno organizovanih arhitekata je svakako dosledan: njihovi stakleni bistroi zamišljeni su kao dodatno sredstvo kontrole, koja vodi ka *totalnom nadzoru* proizvodnje i potrošnje, kao bitnom jedinom sadržaju famozne integracije o kojoj pričaju. Oni laka srca ustupaju prostor estetici izloga, savršeno osvetljenoj teorijom spektakla: u tim nealkoholičarskim barovima sâmi potrošači postaju spektakularni predmeti potrošnje, u nedostatku bilo koje druge atrakcije. Potpuno postvareni čovek dobija mesto u izlogu, kao poželjna slika postvarenja.

Unutrašnji nedostatak sistema je u tome što ne može da potpuno postvari ljude; potrebni su mu njihova aktivnost i učestvovanje, jer bi se bez toga proizvodnja postvarenja zaustavila. Vladajući sistem tako dolazi u sukob sa istorijom – uključujući i sopstvenu istoriju, koja je u isti mah istorija prinude i borbe protiv nje.

Danas – posle sto godina borbi protiv starih i novih vladara i likvidacije klasičnog radničkog pokreta, koji je predstavljao glavnu silu opšteg suprotstavljanja, posebno u periodu između dva rata – uprkos nekim nagoveštajima, vladajući svet se više nego ikada *predstavlja kao trajan*, na osnovu stalnog usavršavanja i beskonačne ekspanzije svog nezamenljivog modela. Ovaj svet možemo shvatiti samo ako mu se suprotstavljamo. A to suprotstavljanje ne može biti ni pravo, niti realistično, ako ne napada celinu.

To objašnjava zapanjujući nedostatak ideja u svim aspektima kulture, politike, organizacije života i u svemu ostalom – trajavost modernističkih graditelja funkcionalističkih gradova je samo posebno rečit primer. Inteligentni specijalisti su inteligentni samo u igranju specijalista; odatle njihov pitomi konformizam i potpuni nedostatak mašte, na osnovu čega mogu da neki proizvod proglase korisnim, dobrim ili neophodnim. Uzrok preovlađujućeg *nedostatka mašte* ne možemo shvatiti ako nismo u stanju da *zamislimo ono što nedostaje* – sve ono što u modernom životu nedostaje, što je skriveno, zabranjeno, a opet moguće.

Ova teorija nije lišena spona s načinom na koji ljudi vide svoje živote; naprotiv, to je stvarnost u svesti ljudi, ali nepovezana s teorijom. Oni koji zaista „kohabitiraju s negativnim“ (u hegelovskom smislu) i jasno prepoznaju taj nedostatak kao svoju platformu i svoju snagu, izneće na svetlost dana jedini mogući *pozitivni projekat*, koji će srušiti zidove sna; i sva oruđa preživljavanja; i bombe Sudnjeg dana; i megatone arhitekture.

SI br. 7, 1962.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Situacionistička internacionala
Geopolitika hibernacije
1962.

Géopolitique de l'hibernation, Internationale situationniste, Numéro 7, Avril 1962. Časopis Gradac (Čačak) br. 164-165-166, Situacionistička internacionala, izbor tekstova, 2008, str. 133–138.
Prevod: Aleksa Golijanin, 2008. anarhija-blok45.net1zen.com

anarhisticka-biblioteka.net